

יום א' ד' שבט תשע"ו

באר הגולה 222

הלכות קריאת שמע סימן עט

עט מי שגזדמן לו צוואה בשעת קריאה, ובו ט' סעיפים:

א היתה (א) צוואת אדם מאחריו, צריך להרחיק (ב) *ארבע אמות ממקום שפלה הריח. באפלו אם יש

א ברכות כ"ה וקרב
חפזא כר"ף ורבו
יתה וקראיש
והרשבי"א ב הוראיש
מהורא דירושלמי אפלו בלילה

באר הגולה

משנה ברורה

על הבלעיה בקרקע בכדי לגמור כל התפלה, נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש^(א) וכי בדיעבד יש לסמוך על דעת הרשב"א והתוספות ברכות כ"ב צמוד ב דבור המתחיל ממחין, דסבירא להו דאין צריך להרחיק כלל בין שפכו הוא עומד בתפלה, ואס"פ לא היה אז אנוס, אם לא שפסקה עד שיקלו המים לכד היה השער כ"י לגמ" פלה. ועין בבאור הלכה ורקמן בסימן צ סעיף כו במשנה ברורה שם. ומי שיש לו חלי הטטפטף ממנו תמיד מירגלים, עין לקמן סימן פ במשנה ברורה:

א (א) צוואת אדם. אפלו אין מגיע ממנה ריח רע^(א). ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ה) דחיתו "והיה מחניף קרוש", וקבלו חז"ל שמתנה

אעתיק בבאן הקדמה לסימן זה, ועקרה הוא מלשון הפריימגדים בסימן זה ובשאר מקומות, ולפעמים בשני לשון קצת כדי שיבאר היטב. אף באניה מקומות ברורי הדבר, שיהיה מסכמת לדינא גם לפי שארי פוסקים אחרונים:

טפחים חשיבה מחצה להטיר כנגדה^(א) אבל לא כנגד האויר, עין שם. עוד קצת הפריימגדים: אם צוואה בחיין נראה תוך הסלון וכוונתו, שרי לכלי עלמא, שברי מחצה זכויות מסקנת בעיניהם. ואפלו רש"א ב"ק צ"ח דאוסר ברשות אחרת כשרואה אותה, מכל מקום כשיש מחצה זכויות שרי: השלישי. צוואה במים לא כסור וי"א^(א): אף על"ג דלגבי ערוה הוי כסור, כבסימן עד סעיף קטן ח במגן אברהם, בצוואה לא, כבסימן עד מגן אברהם סעיף קטן ט, דחיתו "וכסית" ונאי לאו כסור מקרי, מה שאין בן לגבי ערוה: השביעי. ריח רע שיש לו עקר הוי בצוואה מן התורה, על"כ כן צריך להתרחק מלאחריו ד' אמות ממקום שפלה הריח, ואם קרא חוזר וקורא. אף לענין זה קיל מצוואה, דאם היא בתוך אחר, אף דלא מהני הפסק לריח רע מכל מקום הרחקה ד' אמות ממקום שפלה הריח אין צריך, רק כל שאין מגיע לו הריח רע מחר, ואף אם בתוך שהוא שם הגיע הריח רע, מכל מקום כיון שיש לו לא הגיע מחר, ואם מגיע לו הריח רע, אסור בזה רק מדרבנן, דהוא חשוב רק כריח רע שאין לו עקר דאסור רק מדרבנן ויכול לקמן [פסק כאלה בזה ופרישה ולא פלכוש, וכן העתיק הדפוס הסיים לתלכה. אמנם מדברי הג"א בבאורו על סעיף ב, דבור המתחיל להראש וכו', משמע דסובר פלכוש דאף בהפסק רשות בעיני ד' אמות ממקום שפלה הריח, וכן העתיק הסייג אדם כלל ג דין כב. אחר כך מצאתי בפריימגדים גופא באש"ל אברהם אות יא וטו וזו שמענו לומר דמקשה והפסקת רשות, אף על"פ כן בעיני ד' אמות ממקום שפלה הריח, ולכסוף נשאר בצריך עיון. וגם לענין מקשה סותר הפריימגדים את עצמו ומשמע שחזרו ב, דבסימן עו אזה א באש"ל אברהם משמע דסותר בהרשב"א דמקשה מקרי ריח רע שאין לו עקר, ואין צריך רק עד מקום שיקלה הריח, ובסוף סימן זה במשפחות נזכר חזר בו ונשאר בצריך עיון, וכן בבאור הג"א הנ"ל משמע דזה חשיב ריח רע שיש לו עקר ואף לא אכין מה שנחב: וכמו שכתב הרשב"א, הלא הרשב"א כתב דמקשה מקרי ריח רע שאין לו עקר, וכן בחי"א אדם דין הנ"ל, ובה"ח הסיים דין כט משמע גם"כ שפוסק בהרש"א דמקשה מקרי ריח רע שיש לו עקר, וכן בספר האשכול גם"כ דעתו [נ]: השמיני. צוואה עוברת ואין עומד בפלגו, גם"כ הוא דין וחידה, כן משמע בגמרא, ופסק השלחן ערוך בע"ז סעיף ג דלפניו כמלא עיניו ולאחריו ד' אמות. והמרמב"ם משמע, והב"ח פסק כן, דאף מלפניו ד' אמות^(א): התשיעי. מירגלים, מן התורה אסור רק נגד העמוד, הא שזות וכל"שפן מארעא, מדרבנן^(א), מכל מקום צריך להרחיק ממירגלים כמלא עיניו לפניו, ולאחריו ד' אמות; וכל זה כשאין מסריחין, הא כשסריחין, מדין וחידה אסור: הששי. אשפה שריח רע ונבלה שמשפחת וכל דבר ביצא כזה, דינו כצוואה ומן התורה אסור ואף דבפריימגדים לא נזכר רק סתם אשפה ונבלה וכל דבר המסריח, מכל מקום ידוע לתלמיד היטב בהלכה זו דסתם אשפה אינו בכלל זה, רק כשידוע שריחה רע, דאי לא הכי אישטת במיטב דסתם יש בה צוואה ממירגלים, אבל כשידוע שאין בה אין צריך להרחיק, וכן בכל דבר המסריח אינה רק כשהוא ביצא כאלו שריח רע שיש לו עקר ואין צורך להפסק מהרה, וכפי הסכנת המגן אברהם סעיף קטן יג, הא לא הכי אין צריך להרחיק רק עד שיקלה הריח, כן נראה לענין דעתו. והוא הדין עבית של מירגלים ונרף של ריח מן התורה אסור. ולענין צוואה במקום נחמה, באר בסוף הסימן. וריח רע שאין לו עקר, אסור רק מדרבנן, כן מבאר בלקוטי הרמב"ם וכו' וכו' עין בסוף הסימן, ומקשה וירחי נזוף, עין לעיל באור ז:

* ארבע אמות ממקום שפלה הריח. עין בנשמת אדם כלל ג שכתב דמקום שפלה הריח הוא רק מדרבנן, על"כ בדיעבד אין חזר ומתפלל, עין שם; ומבשר ופריימגדים

שער הציון

(ב) לבוש ופריימגדים:

המדברי הג"א בסימן צ סעיף כו משמע דבדיעבד חזר לראש בתפלה על"ידי שיהיה, עין בפריימגדים שם דח"ל על עקר דין המסריח: ואף דאין לסמוך עליו, כמו שכתבנו מקדם, מכל מקום בדיעבד לענין לחזור לראש צריך עיון. אחר דעת הרשב"א והתוספות להקל להתחיל שלא להרחיק באמצע תפלה, ואם כן לא היה אז אנוס. ואפשר דמכל מקום יש לחזור מטעם דבלאו הכי דעת הר"ף והרמב"ם דבתפלה חזר אף בלא אנוס, וכמו שכתב המגן אברהם בעין זה בסימן טה סעיף קטן ב, עין שם:

וזה לשונו: בטרם שגבא לבאר פה בסימן זה ובשאר מקומות העקרים מענינים אלו, אע"פ כן הקדמה הכוללת הנזכר מאד לידע אותה, והוא: דע, שהדין צוואה נחלק לשערה דברים: (א) צוואה מלאחריו ומצדדים. (ב) לפניו. (ג) במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה. (ד) צוואה בתוך אחר יפתח פתחו. (ה) צוואה בעש"א: (ו) צוואה במים. (ז) ריח רע שיש לו עקר. (ח) צוואה עוברת. (ט) דין מירגלים ועבית ונרף של ריח. (י) אשפה וצוואה בהמה:

א. צוואה מאחריו או מן הצדדין תוך ארבע אמות, אסור מן התורה לקרוא קריאת שמע ולהתפלל ולדבר דבר-תורה ואו לבקר שום ברכה, הרמב"ם בליקוטיו, משום שנאמר "והיה מחניף קרוש", וכל תוך ארבע אמות תננה של אדם הוא. ואם קרא במקום שראוי להסתפק ואחר כך מצא, חזר וקרא^(א), כמו שכתבנו בסוף סימן ע, עין שם: ב. צוואה מלפניו, מרחיק מלא עיניו. ופליגי בזה הר"א"ש והרשב"א: הרשב"א סובר דלא ד"ל צוואה כן ערוה דבר קאי נמי אצוואה: ולפי זה יש חמרא, דאפלו בתוך אחר, כל שרואה אותה אסור מן התורה כמו בערוה, וקלא אלכא ורשב"א, דחזר לצדדים אמות, אף שהוא בתוך כמלא עיניו, הרדור מותר^(א) כמו בערוה. והר"א"ש סבירא לה דלא ד"ל צוואה בבלל תננה הוא אסור. ולפי זה איכא חמרא לכתא רק אסור משום "מחניף קרוש". אס"פ קלא להר"א"ש, דבתוך אחר אף על"פ שרואה אותה מותר, משמע דגלי קרא דברשות אחרת לא מחניף הוא; ומה דאסור בתוך (אחר) ואחר^(א) לפניו כמלא עיניו הוא או משמע אסור דרבנן, או גם מן התורה, דכל שרואה לפניו כמלא עיניו, בכלל תננה הוא אסור. ולפי זה איכא חמרא להר"א"ש, דכמלא עיניו אסור אף בהרדור מדרבנן, או מדרבנן, דמלא עיניו מקום תננה היא. ולפי מה שכתבנו בפריימגדים, הובא במשפחות נזכר שם, לא יהיה בזה חמרא להר"א"ש, והנה המשפחות נזכר כתב שם עוד נפקא מנה בין הר"א"ש להרשב"א וזהו מקום בסימן פא אות ד באש"ל אברהם, ולכן לא העסקת: ג. צוואה במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה, הדין רשות אחרת. להר"א"ש, אפלו רואה שרי, דלאו ד"ל צוואה לא קאי עילה, ולהרשב"א אסור פנוך לעיניו, ולכלי עלמא מהני בזה עצמת עינים כיון שהוא ברשות אחר, כן כתב המשפחות נזכר וסתם פה כהמגיד אברהם סעיף קטן ח, ושם חזר מזה ומשמע דדעתו להחמיר. ובמקום היחיד יש להקל ודח"ח. ואם צריך שיהיה רחב ארבעה, וכתבנו בפנים אם ירצה השם: ד. צוואה בתוך אחר ופתח פתחו, או צוואה לפני הפתח אף על"פ שרואה אותה, להר"א"ש שרי ואף בליכא דלת. דלאו ד"ל צוואה לא קאי בהאי גזנא, ולא גזע ממה שכתבנו באור ג, ולהרשב"א אסור. ואפשר דבגוש דלת, גם להרשב"א מותר משמע דפתח פתחו כעול דמי, עין שם, אף מדברי השלחן ערוך לא משמע כן, כמו שכתב המשפחות נזכר בעצמו, וכל כל האחרונים סתמו בזה ולא חלקו: ה. צוואה בעש"א מותר, דבכסוי תלוא נחמא^(א). ומשמע מפורש רש"י ותרמב"ם. דאפלו אם אין הצוואה מקשה כלל רק מחצה זכויות מסקנת בעיניהם, זו היא הכסוי, ולא נזקק שיהיה הצוואה מכל צדדין. ואפלו להב"ח, הביאו שם סעיף קטן ג, דמקום גבוה עיניו "טפחים על ריח ד' טפחים על ד' טפחים, במחצה לא בעיניו זה, וכל שיש הפסק בינו לצוואה שרי^(א) וזהו הכסוי ונזכר פשוטים מאד. וצריך עיון על האלה בזה בסימן פז שכתב שם לענין כשה גבוה עשרה שמשפחת בינו לצוואה, דבעיניו שיהיה חוצותיה מניעות לארץ מכל הצדדים, דלפי דברי הפריימגדים הנ"ל פשוט הוא דלא בעיניו רק בזה המפסיק בינו לצוואה, וצריך עיון^(א). וזהו, שטור רחב המוחזק לא נזכר הפריימגדים מאומה, ועין סימן פז במגן אברהם סעיף קטן ד, דאם המוחזק בפית, בעיניו שיהיה חוצותיה מכלל לכתל, עין שם, ואם בשדה, לא נזכר שטורה. ועין בנשמת אדם כלל ג שהאריך בזה דעתו, דכל שהיה רחב ארבעה

הלכות קריאת שמע סימן עט

ביאורים ומוספים

(5) ואנשים העומדים זה אצל זה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שסב ס"ק לח) שהם כמחיצה ונחשבים הפסק להתיר לדבר דברי תורה כנגד מקום שאינו נקי, והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק כא) שמועיל אפילו אם יודעים שהעמידם לשם כך. ואותם אנשים העומדים סביב המקום המטיף, כתב הפתח הדביר (סי' פז ס"ק ב) שאסורים לומר דברי קדושה אף כשמחזירים את פניהם מהצוה, מאידך, בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' פו) הסתפק באופן זה אם הם נחשבים מחיצה גם לגבי עצמם, ונשאר בצ"ע. וראה מה שכתבנו עד במשנ"ב להלן (ס"ק כג).

[ביה"ל שם]

הלפי דברי הפריימגדים הנ"ל פשוט הוא דלא פעינן רק פצד הפסקים פינו לצוה, וצריך עיין⁽⁶⁾.

(6) ולענין וילון המצוי בבתי חולים ואינו מגיע תוך שלשה טפחים לקרקע, כתב הגרש"ז אויערבך (נשמת אברהם או"ח מהד' תשס"ז, עמ' פו הע' ט 2), שיותר לאדם הנמצא מהעבר האחד של הוילון להתפלל, כל עוד לא מגיע אליו ריח רע מהצוה שבעברו האחר של הוילון. ואף על פי שאין לוילון זה דין מחיצה המתרת, מ"מ נראה שנחשב כיסוי. כיון שלמעשה מכסה את הצוה או את העביט מעיני כל אדם. מאידך, רעת הגר"ש אלישיב (אבני חשן ח"ג עמ' שעד) ובשו"ת ציצ"ל אליעזר ח"כ סי' יא), שכיון שאינו מגיע תוך שלשה טפחים לצופה, אין לומר דברים שבקדושה כאשר מעבר לוילון יש גרף של צוה או מי רגלים.

[ביה"ל שם]

דכל שהיה רחב ארבעה טפחים חשיבה מחצה להמיר כנגדו⁽⁷⁾.
(7) ובשיעור גובה המחיצה, כתב לקמן (סי' פז ס"ק ד"ה מתר) שצריך שתהיה גבוהה עשרה טפחים.

[ביה"ל בהקדמה אות ו]

צוה פנים לאו כסוי הוי⁽⁸⁾.

(8) כלומר במים צלילים, אולם במים עכורים, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק כא) שנחשבים לכיסוי. ואם קרשו המים והפכו לגלד וכפור, כתב במשנ"ב לקמן (סי' פב ס"ק א) שיש לומר שנחשבים לכיסוי, ולענין שלג כתב (שם) שנחשב לכיסוי.

[ביה"ל בהקדמה אות ח]

ומתקמץ מן המעט, והפ"ח פסק כן. דאף מלפניו די בד' אמות⁽⁹⁾.

(9) בביאור מחלוקתם, כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק א בדין ה') שהב"ח סובר שחז"ל לארבע אמות אינו נחשב מחנהו ואינו אסור אלא מדרבנן, והם לא גזרו בצוה עוברת על יותר מארבע אמות גם כשהיא לפניו, ואילו הב"י סובר שכל מלא עיניו הוא מחנהו ואסור מדאורייתא, ועל כן גם בצוה עוברת אסור. וכתב המשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק ח) שלכתחילה יש להחמיר בכך.

[ביה"ל בהקדמה אות ט]

הא שותת וכל-שכן מצא, מדרבנן⁽¹⁰⁾.

(10) ולגבי שותת, הביא במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק כז) את דעת הגר"ח צאנזאר שמפקפק בזה. ואם ימתין עד שיפסיקו לשתות על רגליו יעבור זמן תפילה, צירף בביה"ל לעיל (סי' עז ס"א ד"ה היה) את דעת הגר"ח צאנזאר שכנגד מי רגלים שותתים אסור להתפלל מדאורייתא, והחמיר שלא יתפלל.

[משנ"ב ס"ק ז]

נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש⁽⁸⁾.

(8) לגבי מי שעומד בתפילה והפסיק כדי לעשות צרכיו, ועל ידי זה שהיה כדי לגמור את כולה, כתב בביה"ל לקמן (סי' צב ס"ב ד"ה יותר) שלכל הדעות חזר לראש.

סימן עט

מי שצוה לומר צוה בשעת קריאה

[משנ"ב ס"ק א]

אפילו אין מגיע ממנה ריח רע⁽¹⁾.

(1) ואם מחזיק בידו או על בגדו דבר שנוסף ממנו ריח טוב, כדי להתגבר על ריח רע היוצא ממנו, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' לח) והביאו בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ט) שאם הריח הטוב גובר על הריח הרע הרי זה מותר בתורה ותפילה. וכן כתב הבן איש חי (שנה א' פ' בא אות כח) שאם יש ריח רע המעכבו מללמוד יכול לשרוף שם איזה דבר שריח העשן שלו מבטל את הריח הרע, ומותר ללמוד שם. מאידך, השלמי צבור (מהרי"י אלגאזי, דיני נטילת ידים שחרית ס"ח עמ' כא) כתב שלא מועיל להעביר ריח רע על ידי בשמים, כיון שאין זה נקרא 'מחניך קדוש'. והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה עב) הורה שיתכן שלא יועיל לבטל ריח רע של צוה על ידי בושם, כיון שאין זה נחשב אלא כסתירת האף.

ולגבי חולה שיש פתח בבטנו והלוי שם כיס שלוהכו יוצאת הצוה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח"ב עמ' רל הע' ג) ושו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' יב) שלאחר שינקת את המקום ויבטנו יכול ללמוד תורה ולהתפלל, אף על פי שלא ימלט מריח רע כיון שבכיס יש צוה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יז) כתב, שכדי שלא יתבטל מתורה ותפילה יש להקל שישם בושם המבטל את הריח הרע.

[ביה"ל בהקדמה אות א]

ואם קנה במקום שאין להספק וצריך קצת, חזר וקרא⁽²⁾.

(2) ואם קרא והלך מבלי לבדוק ואינו יכול לחזור ולבדוק, כתב לעיל (סי' עז ס"ח ד"ה קרא) שהפמ"ג נשאר בצ"ע בזה, והישועות יעקב (ס"ק ב) מסיק להלכה שאם הוא מקום שיש בו חזקת צוה כגון אשפה, יש להחמיר שיחזור ויקרא, אבל במקום שאין בו חזקת צוה, אינו חזר וקרא.

[ביה"ל בהקדמה אות ב]

חזרן לארבע אמות, אף שהוא בתוך כמלא עיניו, הנהיר קמרה⁽³⁾.

(3) ולענין שמיעת ברכה מאחר כדי לצאת בה ידי חובה מדין 'שומע כעונה', כתב במשנ"ב לעיל (סי' עז ס"ק כט) שאינו מועיל, כיון שהוא עצמו לא יכול לענות.

[ביה"ל בהקדמה אות ה]

דבכסוי תליא ברחוקא⁽⁴⁾.

(4) ועל ידי כסוי הצוה נחשב מחניך לקדוש. אבל אם מכסה את עצמו בסדין, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' צז) שכנראה שאינו מועיל, כיון שאין מחנהו קדוש.

[ביה"ל שם]

דכל שיש הפסק פינו לצוה שרי⁽⁵⁾.

הלכות קריאת שמע סימן עט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

וקבלו חז"ל שפסקנה של אדם הוא ד' אמות⁽¹¹⁾.

(11) וביאר הלבוש (ס"א) שכיון שארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום, כגון לענין מציאה או גט או שבת, על כן הן נחשבות כביתו ורשותו שהוא חונה בהם. ובטעם שיעור זה כתב השו"ע הרב (ס"א), שארבע אמות הן מקומו של אדם כשישכב ויפשוט ידיו ורגליו.

[משנ"ב ס"ק ה]

כתב המגן אברהם דיינו פלפניו, ואל"ה רבה כתב דיינו⁽¹²⁾ פמן הקדדן וסגי בד' אמות⁽¹³⁾.

(12) ולגבי צואה עוברת, כתב בב"ה"ל לעיל (סי' עו ס"א ד"ה העבירו) שבצירוף דעת הפוסקים שצואה עוברת דינה קל יותר, יש להקל בצדדים שלפניו כדעת הא"ר.

(13) ולענין צדדים שלפניו, הביא לקמן (סי' קב ס"ק טו) שנחלקו המג"א והא"ר בדין זה, שדעת המג"א שאף בהם אסור לעבור ולעמוד לפני המתפלל, ואילו דעת דא"ר שכיון שאינם ממש לפניו, מותר לעבור ולעמוד בהם לפני המתפלל. אך לא הביא שם את דברי החיי אדם שמה שרואה בלא הטיית הראש לצדדין לכל הדעות נחשב כלפניו.

[משנ"ב שם]

דצריך לזהר מאד בפשעת קדוש לכהן ברחובות⁽¹⁴⁾ וכו', עליו הפתוב אומר "ובדבר הזה תאריכו ימים"⁽¹⁵⁾.

(14) ומשום כך כתב לקמן (סי' תכו ס"ק כא) שמי שאינו יכול לקדש את הלבנה בחוץ מחמת שהמקום אינו נקי, יקדש בביתו דרך חלון.

(15) ואם אינו נוזהר בכך, כתבו הגר"א (אמרי נועם ברכות כד, ב ד"ה כי) והשו"ע הרב (סי' פה ס"א) שנענש בכרת, ועליו הכתוב אומר (במדבר טו לא) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת". ובב"ה"ל לקמן (סי' פג ס"ה ד"ה אין) הוסיף שראה במי שזולזל והיה לו חדר מיוחד להתפנות בו והיה ריח רע בכל החדר, ושם קבע את ספריו, שנענש שבנו יצא לתרבות רעה ובכך התחלל גופו על הבריות.

[משנ"ב ס"ק ז]

דהני באלו מתפלל קל אחר עתה לעצמו⁽¹⁶⁾ וכו', לעגות אמן על

ברכת השליח-עבור, ואסור להיות צוּאָה לפניו⁽¹⁷⁾.

(16) וכן לענין העומר כנגד ערוה, כתב לעיל (סי' עה ס"ק כט) שאין חבירו יכול להוציאו מדין 'שומע בעונה', כיון שאינו יכול לענות בעצמו. אמנם לענין הנצרך לנקביו, הסתפק בב"ה"ל לקמן (סי' קד ס"ז ד"ה ויהיה) אם יכול חבירו להוציאו מדין 'שומע בעונה', כיון שלמנהגינו 'שומע בעונה' לא נחשב כדיבור ממש, עיין שם.

(17) ולענין ציבור שהתפללו במקום שיש לחוש בו לצואה ולאחר חזרת הש"ץ מצאו שם צואה, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' נו) שיחזור הש"ץ מיד ויתפלל שוב בקול רם והציב יתפללו עמו.

[משנ"ב שם]

וכן בברכת קריאת שמע⁽¹⁸⁾.

(18) ואם שהה כדי לגמור מתחילת 'יוצר אור' עד 'גאל ישראל', כתב לעיל (סי' סה ס"ק ה) שיחזור מתחילת הברכה.

[משנ"ב ס"ק ח]

יש אומרים דלא יענה אמן קשיש צוּאָה מפסקת ביניהם⁽¹⁹⁾.

(19) וכן אם עבודת כוכבים או עובר כוכבים מפסיקים בינו לבין עשרה אנשים שאומרים קריש, כתב שם (סי' סה) שלא יענה אמן.

[משנ"ב ס"ק יא]

וגם שהיה רחב ד' על ד' טפחים⁽²⁰⁾ וכו', פי' יש פלגות האחרונים בזה⁽²¹⁾.

(20) שיעור זה הוא רק לגבי צואה, אבל לגבי מי רגלים, כתב התהלה לדוד (ס"ק א) שכיון שאיסורם רק מדרבנן, יש להקל בהם שאין צריך רוחב ארבעה טפחים.

(21) ונחלקו בכך הב"ח והט"ז (ס"ק ג), שדעת הב"ח שצריך שיהיה רחב ארבעה על ארבעה טפחים, כשם שלענין שבת רק כשרחב ארבעה על ארבעה טפחים נחשב לרשות היחיד, אבל הט"ז כתב שאין ראייה משבת, שכן שם צריך להחשיבו כרשות ולכן צריך ארבעה על ארבעה טפחים, אבל כאן די בהפסק, ואין צריך לכך ארבעה על ארבעה טפחים.

יום ב' ח' שבט תשע"ו

קרבן הגולה

ג' וירושלמי ר' עיד
ד' רמב"ם פרק ג'
ה' מהלכות קריאת שמע
ו' בבבלי
ז' קרא"ש שם

הלכות קריאת שמע סימן עט

לו חלי שאינו מריח, צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שיכלה הריח למי שמריח. *ומלפניו צריך להרחיק (א) *מלא עיניו. (ד) גאפלו (ב) בלילה *או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סי' קסח ובי"ב בשם הר"י) שאינו רואה אותה, צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראות ביום. *והוא מצדו (ה) דינו (ו) במלאחריו: הגהה שליח צבור המתפלל, וצוה בבית הכנסת או בבית שמתפלל שם, אפלו הוא לאחריו בכל הבית, צריך לשותק (ו) *עד שיוציאנה, מאחר שמוציא רבים (ז) ידי חובתו, (ח) ואי אפשר שלא יהא אחד מן הקהל *בתוך (ט) ארבע אמות של (א) הצוה (הגהות מרדכי החדשים פרק מי שמתו). ועין לקמן סוף סימן צ' (ועין לקמן סימן פז בדין צוה בבית): ב (י) היתה (יא) במקום גבוה (ד) עשרה טפחים או נמוך עשרה, *או שהיתה בבית

באר היטב

אעפ"י שהצוה מפקדת ביניהם ובין הש"ץ יכולים להחזיר פניהם. מיהו כפי נה סעיף כ כתב י"א דלא יצוה אמן כשיש צוה מפקדת ביניהם. וכתב ט"ו דבמרי רגלים שפיר יש להחזיר פניהם כל הקהל מהם ד"א ע"ש, ומ"א כתב דאם הוא בפסוקי דזמרה דאינו מוציא י"ח מחר לש"ץ לומר בדרבנו אם הוא חוץ לד"א מקום שכלה הריח ע"ש: (ד) י' טפחים. והוא דאין רחב ד' טפחים על ד' טפחים דהני מקום חשוב, ב"ח, וט"ו חולק עליו וכ' דאעפ"י שאינו רחב ד"ט הוי

באר היטב

משמע שהוא מדאורייתא: * ומלפניו צריך להרחיק וכו'. עין בחי"א דאם שכתב דלהרשב"א הוא מדאורייתא, ד"ל לא יצוה בך עזרת דבר"י קאי נמי אצוה לדירה, ומלי הכתוב בראיה, אבל להרא"ש לא הוי רק מדרבנן. ובפרי"מ מדרבנן מספק בזה להרא"ש. ומתקן אברהם בסעיף קטן א וכן מהפרי חדש ושאר אחרונים שהובאו באשל אברהם סעיף קטן א משמע דאף להרא"ש הוא מדאורייתא, עין שם. ומכל מקום אף אי נמצא דהוא מדאורייתא, אין מחזיק להתיר כמלא עיניו רק אי ידע שיש שם צוה אף על-פי שאין רואה אותה בעיניו, מה שאין כן בספק, ויש מחמירין אם הוא מקום שראוי להספק, עין בזה לקמן סימן פא ובמשנה ברורה שם: * מלא עיניו. וכן אין צריך מפקד שכלה הריח, אלא כיון שאינו יכול לראותה הרי מתנהו קדוש [הגר"ח]: * או שהוא סומא. פשוט דסומא צריך לעשר כמלא עיניו דאדם בינוני. ושאר אנשים בלילה שאינו רואה, לכאורה צריך כל אחד לעשר לפי ראייתו של יום, אם יש לו ראייה גדולה או קטנה. ועין, ודע עוד, דלענין צוה לכלי עלמא לא מהני התננות פנים לחוד בלא גופו שיהא זה נחשב כמו צוה לאחריו, לא מבני לדעת הש"ס ושאר אחרונים לעיל בסוף סימן עה דגם בערוה לא מהני זה וכלי שפן בצוה, ואפלו לדעת הבית יוסף ודלירה מהני שם התננות פנים לחוד, וכמו שכתב הפרי מגדים, שאני התם דעצימת עין גס"פ מהני לדירה, מה שאין כן בענינו דעצימת עין וסומא אסור, גם זה אסור, כמבאר להקטעין שם דלהבית יוסף שקולין הם עצימת עין והתננות פנים: * עד שיוציאנה. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו דאם עוסק עתה בפסוקי דזמרה: לכאורה הוא הדין אם הש"ץ עוסק בקריאת שמע ובכריתיה אין להשתק, דהרי אין אנו נוהגין עתה להוציא בזה ידי חובה. ואף אם נודען שהוא לאחד בתוך ד' אמותיו, ומחמת זה לא יוכל לגמר הכרית קדם הסוף ולענות אמן על ברפת הסוף, מה אכפת לחסון בזה, הלא צריך לאמר הכרית והקריאת שמע בשביל עצמו, ואינו דומה לתננות הש"ץ בזמנו, שעקרה נתקן בשביל העבור וכדמוכח בסימן קכד סעיף ד. ואין ראיה מהפרי"מ אברהם להפך ממה דנקט בזה דאין פסוקי דזמרה, שהוא קאי להפסקות שנוהגין להוציא ידי חובה, כדמוכח בלשוננו עין שם בקריית פסוקי דזמרה, דזהו עקר טעם שול, ואם כן בזמנו הוא הדין קריאת שמע ובכריתיה, וצריך עיון, ולענין מירגלים אם נודען בעת קריאת שמע ובכריתיה חוץ לד' אמותיו של הש"ץ, בנדיא יש להקל שלא להודיעו וקדלקמה: * בתוך ארבע אמות של הצוה.

אמן, מחר לו לאמר בדרבנן, אם הוא חוץ לד' אמותיו ממקום שכלה הריח, ואם הוא בתוך ד' אמותיו צריך לשותק, ואפלו אם שיהא בדי לגמר פלה (ו) אינו חוזר רק למקום שפסק, וכן (ח) בברכת קריאת שמע¹⁸, אבל (ט) בקריאת שמע בלחש, השוהה בדי לגמר פלה (י) [מראש התפלה עד סופה] והנה הצוה בתוך ד' אמותיו, חוזר לראש, ומשערין לפי הקורא: (ח) ואי אפשר. ואם ארע (יא) ששום אדם אינו יושב בתוך ד' אמות של הצוה, מחר להתפלל, ואף על-פי שהצוה מפקדת ביניהם ובין הש"ץ יכולין להחזיר פניהם בדי שלא יהא לפנייהם, דאסור כמלא עיניו. מיהו, בסימן נה סעיף כ כתב: יש אמרים דלא יצוה אמן כשיש צוה מפקדת ביניהם¹⁹, ועין שם מה שכתבנו בזה: (ט) ארבע אמות וכו'. רוצה לומר, מקום שכלה הריח. ואם תינוק השתי מים בבית הכנסת, גם כן ישותק השליח צבור וימתין עד שישלחו ביה מים או יכסוהו או ירחיקו כל הקהל מהן (יג) ד' אמות ופ"מ וד"ח]. ועין מה שכתבנו בבאר היטב, דאם המירגלים היו חוץ לד' אמות של הש"ץ, אפשר דיש לסמוך על סברת המקלים שאין צריך להודיעו; ומכל מקום יראי הקהל להתרחק או לכסות או להטיל מים, דאי לא הכי לא יוכלו לענות אמן: ב (י) היתה וכו'. והוא הדין להודיעו; ומכל מקום יראי הקהל להתרחק או לכסות או להטיל מים, דאי לא הכי לא יוכלו לענות אמן: ב (י) היתה וכו'. משה גבוה עשרה וחתיה או לפניו עומד גרף של רעי, ועוד ענינים השכינים לסעיף זה: (יא) במקום גבוה וכו'. וגם שהוא רחב ד' על ד' טפחים²⁰ דהוי מקום חשוב. ובירעבך אם לא היתה רחב ד' על ד', גם כן אינו צריך לחזר ולהתפלל רק בתורת נדבה, כי יש פלגת האחרונים בזה²¹ [ד"ח]:

שער הציון

(3) ט"ו ועין פרי"מ גדים: (ג) אחרונים: (ד) פרי"מ גדים נשאר בזה בצריך עיון: (ה) על-תמיד ואלה רבה: (ו) מנן אברהם: (ז) בסימן נג מהפרי"מ אברהם: (ח) לעיל בסימן סה במשנה ברורה ובבאר היטב ע"ש: (ט) דרך הסחים: (י) בסימן סה ע"ש: (יא) מנן אברהם: (יב) ונראה לי דאף אם מפסיקים בין הקהל והש"ץ אין לחש בזה להחזיר פניהם אומרים דסימן נה סעיף כ, ונקרוב אלי דגם הש"אומרים הנ"ל מודים, וכמו שכתבתי בבאר היטב שם: (יג) מנן אברהם ומאמר מרדכי:

